

Українці Сатумарського повіту

діаспора

У жовтні я взяв участь у роботі етнологічної експедиції в українських селах Сатумарського повіту (Румунія). Українці сіл Микула, Тарна Марє, Чуперчен, Думбрава та інших гостинно зустрічали науковців.

Впало у вічі, що українці старшого покоління невтомно плекають традиційну культуру власного народу. Це — і українська мова у повсякденному спілкуванні, і святкова календарна обрядовість тощо. Старші жінки навіть церкву відвідують у традиційному вишиваному вбранні. А яких пісень співала нам у Думбраві Грина Севря!

Розповідали нам про «лісну», яка обміняла дитину в жінки, про злodianня босоркань, про повітрулю та «нечистое». Ф. Ончіа ознайомив із секретами ремесла по дереву, українськими традиціями в агрокультурі. А М. Гриздак докладно розповіла про кросна, виготовлення та фарбування білизни та верхнього одягу. Навіть пожалувала, що зараз немає подібного. Через те і люди хворобливі, бо не-

сять ситетичну одягу, наголосувала пані Марія.

Цікаво було почути розповіді очевидців про події 40-х років ХХ ст. на Мараморощині — діяльність угорської адміністрації, знущання над єврейським населенням, опір угорцям і рух за воз'єднання з Україною. Ці свідчення ще виразніше доповнюють палітру наукових студій вчених-істориків Люби-Грини Горват та Миколи Вегеша.

Нас цікавили також проблеми етнокультурної ідентифікації та оцінки міжетнічних стосунків з українцями цього регіону. Українці толерантно ставляться до всіх етногруп, що там проживають, — румунів, угорців, пиган. А румуно-українські шлюби — типове явище. Наприклад, українець П. Данко із с. Тарна Марє одружений на румунці. Проте не зрікається українського походження. Говорить, що «аж по душі, то частіше розмовляю по-нашому». Деякі

літні жінки та чоловіки досить важко спілкуються румунською. Прибули ж вони із Марамороша, де представлені компактні ареали проживання українців у межах української етнічної території (села Вишівська Долина, Рускова, Кривий, Красна, Луг, Поляна та ін.).

Звернули увагу на відсутність такого (розрекламованого серед білянаукових кіл) «закарпатського синдрому», як румунство. Місцеві українці на запитання про національність однозначно відповідають: «ми — руські, українці», «говоримо по-руськи, по-українськи».

Звісно, буття українців за межами України пов'язане з окремими труднощами. Офіційні, фахові та часто вживані терміни називають румунською мовою. Наприклад, «струнгар» (токарь), «гата» (готовий), «речесиминт» (переніс населення) і т.д. Навіть лічити місцевим українцям легше румунською мовою. Це природний процес — наслідки трива-

лого перебування в іноетнічному середовищі. З іншого боку, багато в чому і виграють. Адже вільно розмовляють двома, трьома мовами (українською, румунською, угорською). Ряд опитаних володіли російською, польською, чеською, італійською, французькою мовами.

У всіх населених пунктах українці активно обговорюють проблеми власного етнокультурного розвитку. Чи це стосується українського дитсадка, чи церкви із українською мовою богослужіння, чи проблеми вивчення української у місцевих школах. Діти показували український «Буквар». З одного боку, відчував гордість за українство за кордоном, з іншого — переймався відсутністю кваліфікованих педкадрів для маленьких українців та українок. Слава Богу, є справжні патріоти, які вирішують проблеми етнокультурного буття українців Сатумарського повіту. Це — Михайло Мачока (голова довірчої організації Союзу українців Румунії), Микола Семенюк (сек-

ретар організації), Люба Горват (голова міської організації).

Які ж умови етнокультурного життя української національної меншини в Румунії? Часописи «Український вісник», «Наш голос», «Вільне слово», щорічник «Обрії» (українською мовою) та «Кур'єр українця» (румунською) висвітлюють буття українців Румунії, знайомлять із багатою спадщиною української культури, закликають читача не цуратись рідного слова, мови, культури. Крім цього, під егідою Союзу українців Румунії протягом 1995 — 2001 рр. випущено 38 книг з белетристики, історії, філології. Це праці С. Ткачука (голови Союзу українців Румунії), І. Арделяна, М. Волощука, М. Ласло-Кулвок, І. Ковача, М. Михайлюка, І. Робчука та ін.

Є також можливість слухати радіопередачі українською мовою. Проте, порівняно із захистом етнокультурних запитів румунів Закарпатської області, українці Сатумарського повіту не мають власних телепередач рідною мовою. Цікаво було б побачити українські програми на

місцевому телебаченні. Пишати власною телеведучою, як у нас на Закарпатті — вслучою румуномовних телепередач чарівною А. Дан.

Хочеться також згадати про дружнє товариство, колектив дослідницької роботи, координатора проекту-експедиції Любу-Грину Горват, радника міністерства культури Румунії Ярославу Колотило, професора університету м. Клуж-Напока Івана Семенюка, студентку-філолога цього ж університету Віоріку Лаврюк. Були вражені майстерністю фахівця у галузі народної архітектури З. Товта та дискусією з питань етнографічної мозаїчності румунського етносу з М. Лобонці, захоплюючою бесідою з А. Асталюш.

Зауважу, що місцеве українство прагне дедалі більше підтримувати паритетні стосунки з матір'ю-Україною, сподівається на співробітництво у сфері матеріальної та духовної культури.

Михайло ЗАН,
аспірант УжНУ.